

ULTIMA ESPERANZA BOOKS

USA- politiken från A till Z

Karin Henriksson

ISBN: 978-91-986912-9-0
© Karin Henriksson 2023
karin.henriksson@comcast.net

Omslagsbild flagga: Petr Kratochvil
Författarbild: Eva Lndblad

Tryckt hos Exakta, Malmö
Utgiven av Ultima Esperanza Books. Stockholm 2023
www.ultimaesperanzabooks.se

Förord

Det går säkert inte en dag utan att en svensk på något sätt blir påmind om USA och hur politiken i den stormakten påverkar skeenden i världen. Men, det är inte lika säkert att vederbörande känner till detaljer om hur de – mycket välbevakade – valen går till eller varför lagstiftningen är så trög.

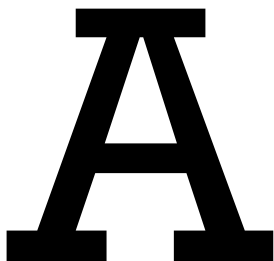
I den här lilla uppslagsboken har jag sammanställt fakta om det amerikanska statsskicket och fenomen i det amerikanska samhället som styr utvecklingen. Alltsammans bygger på iakttagelser som jag gjort under mina mer än 35 år i Washington och resor som gått till alla 50 delstaterna, inte minst för att följa hoppfulla presidentkandidater på kampanjer från ena kusten till den andra. Hittills nio stycken, snart den tionde, 2024.

Författningen från 1787 är fundamentet i det amerikanska statsskicket. Jag översatte den ålderdomliga texten till svenska för några år sedan och med tanke på hur ofta grundlagen citeras kändes det befogat att ta med detta historiskt unika dokument i denna bok. Presidenter svär en ed om att **to the best of my ability, preserve, protect and defend the Constitution of the United States**. Ordalydel-

sen för vicepresidenter, kongressledamöter, domare och federal personal är lite annorlunda, de lovar att **support and defend the Constitution of the United States against all enemies, foreign and domestic...** Gemensamt för alla är lojalitet gentemot denna grundlag, inget annat, ingen annan.

Till sist en anmärkning om uppslagsorden. Av nödvändighet har det blivit en blandning av svenska och engelska, ibland med korshänvisning från det mer bekanta svenska ordet till det engelska. Under de flesta orden finns länkar till respektive sajt och till relevant bakgrundsmaterial. Engelska ord, citat och uttryck återges i halvfet stil.

Washington DC, augusti 2023

Abortion – abort. En av de mest brännbara moralfrågorna efter domen i HD 1973. De två lägren sammanfattas i **Pro-Life** och **Pro-Choice**. Efter nästan ett halvsekel rev HD upp den federalt garanterade rätten och abortfrågan återfördes till delstaterna (se sid. 194 och 198). Flera lagstiftade omgående om långtgående restriktioner medan andra införde aborträttigheter i delstatsgrundlagarna. Folkopinionen har varit tämligen stabil från mitten av 1990-talet, med 61 procent som anser att abort ska vara tillåten och 37 procent som anser att abort bör förbjudas i alla eller vissa fall.

Ett par lagar förekommer ofta i det politiska spelet runt aborträtten. Dels det s.k. **Hyde Amendment** med förbud mot att federala medel går till aborter i vårdsystemen **Medicare** och **Medicaid**, dels den s.k. **Mexico City**-policyn om att federala biståndsmedel inte får gå till NGOs med abort i familjeplaneringen. Sådana diktat för biståndsorganet **USAID** under republikanska presidenter rivs upp

av demokratiska presidenter direkt efter tillträdet.

En stor andel av samtliga aborter sker numera tidigt under graviditeten med s.k. abortpiller. I flera delstater förbereddes förbud mot dessa preparat efter det dramatiska HD-beslutet 2022, förkortat *Dobbs*, som innebar slutet för *Roe* från 1973.

Opinionen:

pewresearch.org/religion/fact-sheet/public-opinion-on-abortion/

Bakgrund: Guttmacher.org

Absentee ballot. Valsedel från väljare som inte kunde infinna sig personligen. Sådan röstning via ombud ingår i de många hårda striderna om valprocedurer och hur enkelt det ska vara att ansöka om att få en sådan valsedel. Olika regler i olika delstater.

Fakta: vote.org/

ACLU, American Civil Liberties Union – medborgarrättsorganisation. En av de äldsta och största grupperna som försvarar rättigheterna som garanteras i **Rättighetsförklaringen** (se: **Bill of Rights**). Grundades i protest mot justitiedepartementets räfster, döpta till **Palmer Raids**, mot tusentals människor som stämplades som radikaler åren 1919-1920. Har sedan dess varit inblandad i åtskilliga strider där medborgare känt sig hotade av statsmakten. 1,7 miljoner medlemmar och en stab på 500 jurister.

Sajt: aclu.org/

Act – lag. Se: **Kongressen.**

Administrationen – Administration. I amerikanskt språkbruk används detta begrepp om den federala förvaltningen under en president och även om en

presidents hela mandatperiod, t.ex. i ordbokens
the early years of the Reagan administration.

Affirmative action – positiv särbehandling. Försök att utjämna orättvisor mellan etniska grupper på arbetsplatser och andra ställen, det har t.o.m. talats om positiv diskriminering. Går tillbaka till början av 1960-talet när president John F. Kennedy under-tecknade en order, **Executive Order 10925**, om att anställda ska ”behandlas lika oavsett ras, religion, hudfärg eller nationellt ursprung”.

På senare år har detta blivit alltmer omstritt med flera fall som nått HD. De kående hävdar att det istället rör sig om omvänd diskriminering, att ansökningar från t.ex. vita studenter eller studenter med asiatiska rötter avslås på de bästa universiteten. Försvarare menar att det inte bara är fråga om att gynna vissa grupper, främst afrikanamerikaner som hänvisar till strukturell rasism i flera århundraden, utan att samhället i stort vinner på att människor ur alla folkgrupper är representerade. Sista dagen i juni 2023 avkunnade HD en dom som kan betyda slutet för den typ av kvotering som universitet och colleges tillämpat vid antagningen. Det återstår också att se vilka följderna blir i andra sammanhang.

En rad lagar gäller och att flera av dem följs övervakas av myndigheten **EEOC, Equal Employment Opportunity Commission**, som bildades i samband med medborgarrättslagarna vid mitten av 1960-talet. Se även: **EEOC**.

Bakgrund: law.cornell.edu/wex/affirmative_action

Sajt: eeoc.org

Alternative facts – alternativa fakta. Bevingat ord från första dagarna med nye presidenten Donald Trump 2017. En av hans rådgivare försvarade presstalesmannens uppenbart falska påstående om att folkmassan som samlades vid invigningsceremonin var större än 2009 när Barack Obama svor eden. Det handlade om **alternativa fakta**.

Till nyorden i politiken hör även **swiftboating**, efter en negativ attack på demokratiska presidentkandidaten John Kerrys militärtjänstgöring i Vietnam; **birtherism** om att Barack Obama inte föddes i USA; **fake news** om att de stora medierna skulle publicera falska nyheter; **election deniers** om dem som inte ville erkänna resultatet i valen 2020; **cancel culture** när personer (eller fenomen) utesluts för att andra anser att de har fel.

Amendments – tillägg, eller egentligen, **ändring**.

Omtalas mest i samband med författningen och då särskilt de tio tilläggen som kallas **Bill of Rights** och lades till för att garantera enskilda vissa rättigheter, däribland yttrande-, mötes- och religionsfrihet. Verbet, **amend**, används även i lagstiftningsprocessen ifall en kongressledamot vill lägga till något till ett förslag, likaså om en skattebetalare vill göra en ändring i sin inkomstdeklaration.

American Bar Association, ABA. Största advokatsamfundet i världen där anslutning är frivillig. Grundat redan 1878. Utarbetar etiska regler, verkar för att förbättra juristutbildningen och att öka tillgången till juristhjälp i samhället i stort. Betygsätter tänkbara domarkandidater, från icke-kvalificerad till

väl kvalificerad. Men invändningar om att ABA fick för stort inflytande tilltog från republikanska politiker som menade att samfundet gynnade liberala jurister och de vände sig istället till **Federalist Society** för att få rekommendationer. Se: **Federalist Society**.

Sajt:americanbar.org

American dream – den amerikanska drömmen.

Förekom första gången i James Truslow Adams bok *The Epic of America* 1931. Ett mycket slitet uttryck med oenighet om hur denna dröm ser ut och hur den kan förverkligas. Adams skrev för sin del **...life should be better and richer and fuller for everyone, with opportunity for each according to ability or achievement.** Han tryckte på att det inte är en dröm om ”bilar och höga inkomster”, utan om en gemensam ordning med möjligheter för alla. En vanlig tolkning lyder att föräldrar vill och hoppas att deras barn ska få det bättre än de själva.

Andra författningstillägget – Second Amendment.

Texten om rätten att bära vapen lyder:

”En väl reglerad milis är nödvändig för säkerheten i en fri stat, därför skall folkets rätt att inneha och bära vapen inte inskränkas.”

HD fastslog i två beslut, 2008 och 2010, att texten ska tolkas som en rättighet för individer att äga och bära vapen; trots att man tidigare ansett att ordet milis syftar på 1700-talets verklighet med musköter och att rätten att bära vapen endast gällt polisstyrkor och nationalgardet. Ännu en HD-dom som innebar att en enskild person har rätt att bära vapen offentligt i självförsvar kom 2022.

I delstaterna går trenden mot **open carry**, att bära vapen öppet (till skillnad mot **concealed carry**) ibland utan krav på licens eller s.k. bakgrundskontroller, **background checks**. I delstaten Florida finns regler om **castle doctrine** och **stand your ground** om att kunna försvara sin egendom, sitt slott.

I kretsar där man vill se ännu mildare lagstiftning används förkortningen **2A rights**.

Under 2022 klubbades den första lagen med skärpningar på nästan 30 år, **Bipartisan Safer Communities Act**, med bl.a. stöd till säkerhetsåtgärder i skolor, mentalhälsovård samt strängare kontroll av vapenköpare i åldrarna 18–21 år. Delstater kan få federala bidrag för att anta vad som ofta kallas **red flags laws**. Tanken bakom sådana lagar är att anhöriga ska kunna varna myndigheterna ifall någon betraktas som en fara för sig själv eller andra – och vars vapen i så fall kan beslagtas.

Astroturf – konstgräs. Verbet astroturf innebär att skapa en folkstorm och försöka få den att framstå som en gräsrotsrörelse.

ATF, Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives. En av många federala polismyndigheter. Sorterar under justitiedepartementet. Beskriver sitt uppdrag som att skydda samhället från våldsamma brottslingar, kriminella organisationer, illegal vapenhandel, illegal lagring och användning av sprängämnen samt illegal hantering av alkohol och tobak. Har flera laboratorier som utreder bl.a. mordbränder, sprängattentat och vapen som använts vid brott.

Sajt: atf.gov

B

Baby boomers, boomers. De stora barnkullarna efter andra världskrigets slut och framåt, totalt 76 miljoner, födda åren 1946-1967, som anses ha varit trendsättare i allt de företog sig, särskilt under slutet av 1960-talet med proteströrelser, rock'n'roll, sexuell frigjordhet, kvinnlig frigörelse.

Ballot initiative – se: **Folkomröstning.**

Bar – skranket i domstol mellan parterna och åskådarna. Amerikanska jurister måste klara en examen, **pass the bar**, för att få verka som advokater. Den som utesluts ur advokatsamfund blir **disbarred**.

Beltway – motorvägsringen runt Washington, **Interstate 495**. Formuleringar som **inside the Beltway** används, mestadels i nedsättande betydelse, om den speciella kultur som sägs råda i huvudstadseliten. **Beltway bandits** är korrupta

personer som utnyttjar kontakter för att sko sig, även kallat **influence peddling** som kan sluta med fängelsestraff.

Benådning – pardon. Presidentens rätt att benåda enskilda fastställs i författningen:

*... han skall ha befogenhet att bevilja uppskov (**reprieves**) och benådningar (**pardons**) vid förseelser mot Förenta staterna, utom i riksrättsfall. Denna så gott som oinskränkta rätt är ett avsteg från maktodelningsprincipen och har hanterats olika av olika presidenter.*

Normalt granskas nådeansökningar av en särskild enhet i justitiedepartementet, **Office of the Pardon Attorney, OPA**. Tusentals sådana inkommer varje år och det kan röra sig om människor som redan avtjänat många år av sina straff, som drabbats av svåra sjukdomar eller dömdes när påföljderna var hårdare. Det handlar normalt om att antingen stryka den fällande (endast federala) domen ur brottsregistret (**commutation**) eller att sänka straffet. Det kan också röra sig om en grupp, t.ex. Jimmy Carters benådning av värnpliktsvägrare efter Vietnamkriget.

Men det blir känsligare när benådningarna tolkas som politiskt motiverade drag, t.ex. Gerald Fords benådning av Richard Nixon efter Watergateskandalen, Bill Clintons benådning av en skatteflyktning vars exhustru skänkt medel till hans presidentbibliotek och Donald Trumps benådningar av rådgivare som fällts i domstol. I Trumps fall belystes det politiska motivet ytterligare när han lovade att

benåda anhängare som dömts efter stormningen av Kapitolium den 6 januari 2021 om han skulle vinna nästa presidentval.

Den enskilde har i sin tur rätt att vägra att godta benådningen, eftersom en sådan kan tolkas som ett medgivande av skuld.

Ett extra knivigt spörsmål är om presidenten kan benåda sig själv, något som aldrig prövats i domstol utan bara diskuterats mer allmänt med slutsatsen att tanken på att någon kan fria sig på egen hand är rättsvidrig. Presidenten kan heller inte benåda någon som fällts i en riksprocess.

Två särdeles präktiga vita kalkoner kan sedan några decennier räkna med att bli benådade några dagar före **Thanksgiving**-helgen. De har ofta roliga namn, får bo på fint hotell en natt efter ankomsten från uppfödaren till Washington och efter ceremonin utanför Vita huset kan de framleva återstoden av sina dagar på zoo eller en farm.

Guvernörerna har också rätt att benåda, för delstatliga brott.

Bible Belt – bibelbältet. Ett tiotal delstater i södra USA från Texas till North Carolina med stor andel väckelsekristna som bestämmer över politiken. Bland de mer tongivande samfunden märks **Southern Baptists** (huvudsakligen vita i församlingen) och **National Baptist Convention** (svarta). Åsikterna går isär om var **the buckle**, spännet, i bibelbältet återfinns, bland de många förslagen: Oklahoma City, Nashville och Abilene. I detta evangelikala ekosys-

tem ingår också universitet, radio- och tv-kanaler. Totalt sett sjunker andelen kristna, även om den gruppen är störst, runt 63 procent.

Bill of Rights – Rättighetsförklaringen. Samlingsnamnet för de första tio tilläggen till författningen 1791. Här fastställs grundlagsskyddade rättigheter för invånarna, alltså yttrande-, religions- och mötesfrihet, samt för vad som gäller vid brottsmål i landet, det vill säga juryrättegång, att ingen kan prövas för samma brott två gånger och ordalydelsen **cruel and unusual punishment** om bestraffning. Det sistnämnda ställs på sin spets när dödsstraffet debatteras, för vad är det annat än ett grymt och sällsynt straff.

Bakgrund: [archives.gov/exhibits/charters/bill_of_rights_transcript.html](https://www.archives.gov/exhibits/charters/bill_of_rights_transcript.html)

Bircher – sympatiserar med **John Birch Society**. Fastän det gått ett halvsekel sedan denna anti-kommunistiska högerrörelse hade sin storhetstid lever dess ideal kvar i delar av samhället efter valen av först Barack Obama, sedan Donald Trump. Medlemmarna kallar sig patrioter och hyllar författningen, mot **the deep state**, (se: **Deep state**) marxister och socialister. Utomstående säger istället att de är isolationister, religiösa fanatiker och anti-vetenskapare.

Sajt: jbs.org

Blue Dog Democrats. Beteckning på en samling mittendemokrater i representanthuset, **Blue Dog**

Coalition, som gick ihop 1995 i protest mot extrema ytterflanker i båda partierna. Namnet **Blue dogs** hämtades från konstnären George Rodrigues

återkommande blå hundar med uppspärrad gul blick. En **Blue Dog PAC** samlar in pengar för att kunna backa kandidater i samma anda. Se: **Yellow Dog Democrats**.

Blue firewall, blue wall. Bokstavligen brandvägg eller mur; används i demokratiska presidentvalskampanjer om insatser i delstater där partiet traditionellt varit starkt. Handlar om västkusten, New England och staterna runt de Stora sjöarna. Motsatsen, en **red firewall**, talas det mer sällan om för att segrar i sydstaterna är ganska givna och att det där finns färre elektorströster att hämta hem.

Blue states – blå delstater. I USA markerar blå färg demokrater, förenklat uttryckt vänster; och röd färg republikaner, höger, sedan några årtionden tillbaka. USA-kartan lyser röd men de flesta storstadsområdena är blå, från New York till San Francisco. Greppet används i medierna för att enkelt beskriva opinionsläget inför presidentval, där varje delstat utgör en enmansvalkrets. Samma gäller senatsval. Kartorna får ett helt annorlunda utseende om faktorer som folktäthet vägs in. De flesta delstater är egentligen mer eller mindre lilafärgade, **purple**. Se: **Red states**.

Bakgrund och kartor: en.wikipedia.org/wiki/Red_states_and_blue_states#Origins_of_the_color_scheme

Boll Weevil. En skalbagge som angriper bomullsbuskar. I politiken användes uttrycket om konservativa demokrater i sydstaterna som var emot integrationen och var lika omöjliga att utrota som skadeinsekterna. Men de senare försvann med hjälp av bekämpningsmedel på 1970-talet.

Borking, to bork – att svartmåla en person och dennes åsikter för att sänka honom eller henne. Ett verb som kläcktes 1987 i debatten kring president Ronald Reagans kandidat till en HD-vakans,
Robert Bork. Den demokratiska senatoren Edward Kennedy tecknade en mycket mörk bild av hur Borks Amerika skulle se ut. 42 senatorer röstade för, 58 emot.

Budgetår – Fiscal year. Förkortas **FY** och löper fr.o.m. den 1 oktober t.o.m. den 30 september påföljande år. Förhandlingarna om budgeten är en oerhört komplicerad procedur med många motstridiga viljor. Presidenten ska överlämna sitt förslag till kongressen senast under februari-mars. Beredningen inleds sedan i olika utskott i representanthuset och senaten, liksom granskning i olika myndigheter, däribland **Government Accountability Office, GAO**, ungefär Riksrevisionsverket. Analyserna gäller bl.a. långsiktiga utgiftstrender för t.ex. pensioner, sjukvård och räntan på statsskulden. Nästa hålldatum infaller den 15 juni, då enighet ska ha nåtts om ett gemensamt förslag i bägge kamrarna och den 30 juni när representanthuset ska ha klubbat anslagen, **appropriations**. Så går

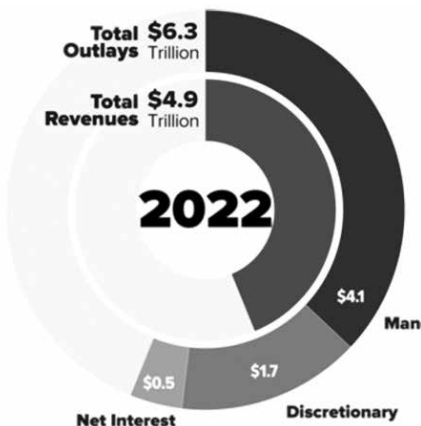
det nu inte nödvändigtvis till i praktiken, eftersom djup oenighet råder om skatter och utgifter. Budgeten fylls istället på med hjälp av kortsiktiga åtgärder, **stop gap**, eller med en mer övergripande **omnibus reconciliation bill**.

Budgeten har slutat på minus i flera årtionden, med undantag för fyra år från budgetåret 1998 och framåt. De största posterna är pensionerna, sjukvård och försvaret, vissa obligatoriska transfereringar och räntan.

Utgifterna indelas i två slag (vid sidan av räntan på statsskulden):

- **discretionary spending** som är utgifter som kongressen klubbar i budgetprocessen varje år och som går till försvaret, departement och myndigheter.
- **mandatory spending** som är lagstiftade långsiktiga utgifter, bl.a. till välfärden, **entitle-**

I redovisningen från tvärpolitiska budgetkontoret i kongressen framgår att den amerikanska statens inkomster, *revenue*, inte täcker utgifterna, *spending*.

ment programs, i första hand pensionerna och äldresjukvården men också vård för låginkomsttagare och matbidrag.

Den andra kategorin svarar för totalt nästan två tredjedelar av budgeten, med prognoser som dessutom tyder på att utgifterna ökar i takt med att befolkningen åldras.

Begreppet **debt ceiling**, skuld- eller lånetaket, dyker upp med jämna mellanrum och syftar på en 100-årig tradition där kongressen regelbundet sätter en gräns för hur mycket staten får låna. Eftersom utgifterna oftast redan är klubbade har det ingen betydelse för storleken på statsskulden. Men det används som slagträ av republikanerna – i protest mot i deras ögon slösaktiga demokratiska program, fastän de vanligen röstat för en höjning av taket när presidenten varit republikan och de haft majoriteten i kongressen.

Andelen rörliga poster i stort är förhållandevis liten och ska täcka allt från forskning, miljöskydd, bistånd, diplomatiska kåren m.m. Kongressen har också möjlighet att anslå mer medel, **supplemental appropriations**, vilket skedde exempelvis under pandemin.

*Bakgrund: budget.house.gov/budgetprocess/budgettimetable.htm
fiscaldata.treasury.gov/americas-finance-guide/federal-spending/*

Bull Moose Party – ett kortlivat tredjeparti, egentligen **The Progressive Party**. Året var 1912 och Theodore Roosevelt grundade ett nytt parti när mannen han handplockat till presidentposten, William Taft, bestämde sig för att ställa upp för

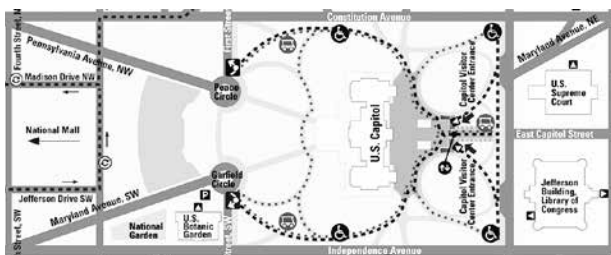
omval själv istället för att träda tillbaka och låta Roosevelt göra comeback. Benämningen **bull moose** (älgdjur) kom från repliken den tuffe Roosevelt fällde efter att han överlevt ett mord- attentat: **It takes more than that to kill a Bull Moose**. Roosevelt fick fler röster än Taft men det räckte inte, utan splittringen av det republikanska partiet ledde till seger för demokraten Woodrow Wilson. Dennes två presidentperioder blev dramatiska med första världskriget och ansträngningarna för att bilda Nationernas Förbund – som aldrig ratificerades av hans eget hemland.

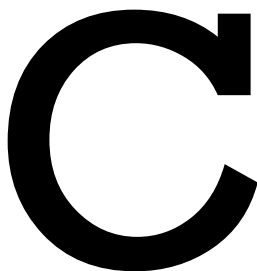
Bully Pulpit. En fras som kläcktes av Theodore Roosevelt som gillade ordet **bully**. Vid ett tillfälle noterade han att han som president hade en fantastisk plattform, nämligen talarstolen, **pulpit**, och att han den vägen kunde övertyga allmänheten. Förekommer fortfarande flitigt i analyser av presidenternas utspel, inte sällan i betydelsen att han inte fått mycket gehör från sitt dundrande i denna talarstol.

Bunting. Glosan hör kanske inte hemma i en politikordbok men väl i den amerikanska politiken – så kallas de halvcirkelformade blå-röd-vita banderollerna som är så vanliga i kampanjer och parader.

Den vita kongressbyggnaden tronar på en kulle, *CAPITOL HILL*, ovan huvudstaden Washington. Bygget inleddes 1793 och delar stod klara 1800 för att förstöras av britterna i 1812 års krig. Men renoveringen gick snabbt och i mitten av 1800-talet utvidgades byggnaden ytterligare. Representanthuset och senaten huserar i var sin ände av det gigantiska komplexet *The Capital*, med plenisalar och kontor. Finaste tjänsterummet har talmannen i representanthuset med en strålande utsikt över esplanaden *The Mall* som kantas av museer. Sedan några år tillbaka finns ett stort besökscenter.

Cabal – hemligt politiskt sällskap. Används ofta i negativ bemärkelse om grupp som är ute i skumma eller konspiratoriska syften.

Capitol Hill – Kapitolium. Den vita kongresskolossen reser sig överst på en brant kulle och **Capitol Hill** står för såväl kongressen som för den omgivande stadsdelen. Bygget av **The United States Capitol** påbörjades 1793 på en plats som George Washington valde ut. Det första sammanträdet ägde rum år 1800. Byggnaden stacks i brand av britterna 1814 i kriget som kallas **War of 1812**. I takt med att republiken växte både till yta och folkmängd utvidgades komplexet efter hand.

Från golvet i mittpunkten **The Rotunda** kan man blicka 55 meter upp mot taket i kupolen som pryds av en bronsstaty, **Statue of Freedom**. Numera inbegrips bl.a. själva kongressbyggnaden.

den, sex kontorsfastigheter, det underjordiska besökscentret och tre byggnader som tillhör kongressbiblioteket. 600 rum och flera kilometer korridorer, enligt tjänstemannen med titeln

Architect of the Capitol.

Sajt aoc.gov/explore-capitol-campus/buildings-grounds/capitol-building

Besökscentret: visitthecapitol.gov

Canvassing, uppsöka väljare. Att försöka övertyga väljarna personligen ingår i amerikanska valkampanjer. Det kan ske genom dörrknackning, telefonsamtal, massmöten, utskick av informationsmaterial m.m. En **field organizer** på kandidaternas lokalkontor samlar in persondata och skaffar stora detaljerade kartor för att täcka in området så effektivt som möjligt. Många anmäler sig men uteblir sedan (oftast minst hälften) och detta mäts som **flake rate**, där ett lågt antal avhopp tyder på skicklig kampanjledning. En förkortning i sammanhanget är **GOTV, get out the vote**, antingen för att få fler att registrera sig eller för att få fler att verkligen rösta.

Carpetbagger. En politiker som slår sig ner i en trakt där han eller hon aldrig har bott och försöker ställa upp i val. Togs till efter inbördeskriget om nordstatare som dök upp – med ett knyte eller en väska som sytts av en matta – i sydstaterna för att dra nytta av **Reconstruction**. Ogillas av väljare, något som märkts i negativa kampanjer – t.ex. när Hillary Clinton ställde upp i senatsvalet i New York fastän hon aldrig bott i delstaten (makarna köpte en

egendom ett år före själva valet 2000). Hon vann vilket inte gäller alla som anklagas för att vara **carpetbaggers**. Sydstatarna, då, som samarbetade eller sympatiserade med nordstatsrepublikaner kallades för **scalawags**.

Casework. Arbetet som kongressledamöterna och deras staber gör när de bistår invånare i distriktet eller delstaten.

Census Bureau – statistikbyrå. Samlar in statistik om befolkningen och ekonomin, med ständig uppdatering av antalet invånare. Viktigast är den grundlagsstadgade folkräkningen, **census**, som skett vart tionde år från 1790 och avgör hur stolarna i representanthuset ska fördelas mellan delstaterna. De senaste årtiondenas flytt till söder och sydväst har betytt att nordöstra landsändarna och de gamla industristäderna i Mellanvästern fått färre platser.

Men uppgifterna ligger också till grund för utbetalning av federala bidrag (i storleksordningen 700 miljarder dollar) för att förbättra vård, skola, infrastruktur, vägar m.m. lokalt och i delstaterna.

I formulären som skickas ut i samband med **census** ställs frågor om ras och etnicitet, numera sju kategorier: vit, latino, afrikanamerikan, asiat, ursprungsbefolkning (inuit, amerikansk indian), infödd hawaiian eller annat från annan Stilla havs-ö samt **Some Other Race**. Människor kan också bocka för flera etniska och rasliga grupper.

Avsikten är bl.a. att få underlag till fördelningen av ovannämnda bidrag i eftersatta områden.

Sorterar under handelsdepartementet, **Department of Commerce**.

Det går att botanisera på sajten i det oändliga i jakt efter mer eller mindre nyttig information.

Statistik sammanställs i flera andra departement, t.ex. arbetsmarknads-, jordbruks- och hälsovårds-departementen.

Sajt: census.gov

Övriga statistikmyndigheter: nces.ed.gov/fcsm/agencies.asp

Centralbanken – se: **Federal Reserve**.

CIA – se: **Underrättelsetjänsterna**.

Clean sweep. Kandidat eller parti som sopar motståndarna från banan, även **landslide** eller **wipeout victory**.

Cloak room. Från början just kapprum eller garderob men egentligen lokaler – en för varje parti – i senaten och representanthuset intill respektive kammare där ledamöterna kan prata, äta, vila (och förr, röka). Herrklubbsliknande inredning. Sägs användas alltmer sällan i polariseringens tidevarv men finns på sociala medier som ett slags anslags-tavla. Telefoner är tillåtna, till skillnad från inne på golvet i kammaren.

*Sajt: democraticcloakroom.house.gov/
repcloakroom.house.gov/
twitter.com/SenateCloakroom*

Cloture – streck i debatten i senaten.

Se: **Kongressen.**

Codel – kort för **kongressdelegation**. Ledamöterna i kongressen reser en hel del, ofta på studiebesök i utlandet och ofta i regi av något av utrikes- eller försvarsutskotten med sakkunniga experter medbjudna. Ibland framförs kritik om att det är förtäckta nöjesresor på skattebetalarnas bekostnad.

Commander in Chief – överbefälhavare.

Presidenten är överbefälhavare och högste ansvarige militär har titeln **Chairman of the Joint Chiefs of Staff** (ungefär ordförande för försvarsgrenscheferna, eller försvarsstabschef). Han (hittills bara män) hämtas omväxlande från de olika försvarsgrenarna.

Men det är kongressen som enligt författningen har rätt att förklara krig, något som en del presidenter haft svårt att acceptera. Därför antogs lagen **War Powers Act** eller **War Powers Resolution** 1973.

Commentariat – ”kommentariatet”. Ett av många ord för experter som uttalar sig i medierna, särskilt i tyckarpaneler i nyhetskanalerna i samband med val. Det talas också om **pundits** och **talking heads**.

Common law. Kan översättas med sedvanerätt, bindande regler som inte skrivits in i lag. Vanligare i delstaterna. Kommer från tiden innan det amerikanska rättsväsendet utvecklats till fullo och man hänvisade till engelsk **common law**.

Bakgrund: law.cornell.edu/wex/common_law

Congress – se: **Kongressen**.

Congressional Budget Office. Kongressens eget analysinstitut som utreder kostnaderna för budgetförslag, vanligen tio år framåt. Ej knutet till partierna utan betecknas som neutralt. Jämförelser görs med andra ekonomiska prognoser. Utfärdar inga rekommendationer.

Sajt: cbo.gov/

Containment. Strategin som gällde i det kalla kriget mot Sovjetunionen i syfte att stoppa kommunismens framfart i andra länder. Förknippas med diplomaten George Kennan som kablade hem ett långt telegram 1946 och sedan skrev en artikel i tidskriften *Foreign Affairs* 1947, undertecknad av signaturen X, om att hålla tillbaka **Russian expansive tendencies**. Kennan hävdade senare att han avsett diplomati, inte militära maktmedel. Detta aktualiserades på nytt efter murens fall, Sovjetunionens upplösning och ryske presidenten Vladimir Putins tilltagande maktfullkomlighet, särskilt hans syn på utvidgningen av Nato och hans hänsynslösa anfallskrig mot Ukraina som inleddes 2022.

Bakgrund: [history.state.gov/milestones/1945-1952/kennan#:~:text=George%20F.,1989\)%20with%20the%20Soviet%20Union.](https://history.state.gov/milestones/1945-1952/kennan#:~:text=George%20F.,1989)%20with%20the%20Soviet%20Union.)

Committee – utskott. Det har blivit allt vanligare att översätta till kommitté men korrekt är just utskott.

CPAC – Conservative Political Action Conference.

Årlig sammankomst som ordnas av **American Conservative Union** som grundades i början av 1960-talet för att sprida och främja konservativa idéer. Rankar ledamöterna i kongressen och delstatsparlamenten efter hur trogna de är konservativa ideal. Har speglat strömningar och motsättningar i det republikanska partiet, med konstateranden om att Donald Trump och hans radikala målsättningar trängt undan Ronald Reagans.

Sajt: conservative.org

ratings.conservative.org/

CPUSA – Communist Party USA, Kommunistpartiet. Hade inflytande, bl.a. i fackföreningsrörelsen, från grundandet 1919 till 1950-talet. Starkast i New York. Marginaliserades alltmer under det kalla kriget på grund av sin lojalitet mot Sovjetunionen. Massavhopp följde efter avslöjandena om Josef Stalins utrensningar. Den mest kände kommunisten på senare år var Gus Hall, med invandrarföräldrar från Finland, som kandiderade i fyra presidentval och fick som mest nästan 60 000 röster 1976.

Sajt: cpusa.org

Critical race theory, CRT – kritisk rasteori.

Benämning på ett akademiskt ramverk från 1970- och 1980-talen om historiskt ingrodd rasism i det amerikanska samhället. Blev plötsligt slagträ i kulturkrigskapitlet om läroplaner i skolorna, trots att experter framhåller att det bara förekommer på universiteten. Medborgarrättsorganisationen

NAACP, se: NAACP, förklarar: CRT recognizes that racism is more than the result of individual bias and prejudice. It is embedded in laws, policies and institutions that uphold and reproduce racial inequalities. Med fortsättningen att det därför inte är en slump att svarta släpar efter ekonomiskt.

D

DEA, Drug Enforcement Agency. Federal polismyndighet som ska se till att lagar mot odling, tillverkning, distribution och smuggling av illegala droger följs, med närvaro vid norra och södra gränserna. Fokus bl.a. på extremt beroendeframkallande dödliga opioidmedlet fentanyl som krävt tiotusentals dödsoffer. Sorterar under justitiedepartementet.

*Sajt: dea.gov
museum.dea.gov/*

Debt ceiling – skuldtaket, se: Budget.

Deep state – ingrodda kärnan i statsmakten.

Ursprungligen ett turkiskt begrepp, *derin devlet*, som betyder den djupa staten eller en kropp i samhällskroppen bestående av delar av militären, rättsväsendet, underrättelsetjänsterna och den organiserade brottsligheten som motsätter sig för-

ändringar. Populariserades i kretsen runt Donald Trump och då inbegreps vissa finansintressen och den permanenta byråkratin i Washington.

Delstater – states. De flesta delstaternas maktstruktur ser ut som den federala: guvernör, delstatsparlament med två kamrar samt domstolsväsende som lyder under en grundlag.

Guvernörerna väljs på fyra år, har vetorätt och kan ställas inför riks rätt. Undantag – guvernörerna i New Hampshire och Vermont väljs på tvååriga mandatperioder och Nebraska som bara har en kammare i parlamentet.

Vid sidan av guvernören är de viktigaste – oftast folkvalda – posterna **Lieutenant Governor** som i allmänhet träder in ifall guvernören avlider eller avgår; **Secretary of State** med ansvar för valprocedurer, arkivering, id-handlingar och i vissa fall körkort; **Attorney General** eller ”justitieminister” samt **Treasurer** eller ”finansminister”. Guvernörerna utnämner ofta domare, kan utfärda direktiv och är befälhavare över nationalgardet, **National Guard**, som kan kallas in vid upplopp eller naturkatastrofer, se: **National Guard**, I ett tiotal delstater får guvernören bara sitta på posten i två mandatperioder.

Exakt hur stora maktbefogenheter guvernören har varierar, beroende på traditioner och på delstatslagar. Exempel på delstater med starka guvernörer är Maryland, West Virginia och New Jersey; Exempel på delstater med svaga guvernörer är Mississippi, Rhode Island och South Carolina. Ibland nämns Texas i den senare kategorin, men å andra sidan kan

guvernören vara en stark personlighet som påverkar debatten.

I delstaterna påminner man ibland om rollen som ”demokratins laboratorium” eller med andra ord att policyidéer och reformer kläcks eller testas först här. Spänningar råder så gott som alltid mellan delstaterna och den federala regeringen.

Delstatsparlamentet kallas **State legislature** i 27 delstater, för **General Assembly** i 19 delstater och antingen **General Court** eller **Legislative Assembly** i de övriga. I 49 av staterna är parlamentet indelat i två kamrar, en mindre och en större, ofta sammanfattande i **upper** och **lower houses**. Antalet ledamöter varierar, likaså antalet dagar de sammanträder. I fyra delstater äger sammanträdena rum bara vartannat år.

Det totala antalet ledamöter i alla delstatsparlament är för närvarande 7383.

Bakgrund:

*ballotpedia.org/States#State_governmentsdemocrats.org
nga.org/governors/powers-and-authority/*

Demokratiska partiet – Democratic Party. Spårar rötterna ända till 1790-talet när Thomas Jeffersons anhängare började använda epitetet **Republican** för att signalera motstånd till aristokrati och rojalism. Kallades **Democratic-Republican Party**, **Jeffersonian Republicans** m.fl. namn. Grundades formellt 1828 och är därmed ett av världens äldsta alltiämt verksamma partier.

I den interna historieskrivningen skyndar man gärna förbi resten av 1800-talet när partiet försva-

rade slaveriet i sydstaterna och kämpade för att detta ägande av människor skulle tillåtas när nya delstater införlivades i unionen. Efter inbördeskrigets slut 1865 motsatte sig sydstatsdemokraterna först den s.k. **Reconstruction** och sedan kampen för svartas medborgerliga rättigheter ända fram till 1960-talet. President Lyndon B. Johnsons spådom efter reformen 1964 om att **We have lost the South for a generation** stämde, med råge. Antalet folkvalda demokrater i kongressen från sydstaterna har krympt i de senaste valen och republikanerna dominerar även i delstatsparlamenten.

Den mest beundrade demokraten är president Franklin D. Roosevelt som ledde landet ur depressionen och till seger i andra världskriget. Efterträdaren Harry S. Truman får också erkännande för att bl.a. ha integrerat försvarsmakten. Den dynamiske Lyndon B. Johnson svarade sedan för nästa utbyggnad av välfärden, samt ett **war on poverty** som inbegrep stöd till utbildning, vård och skolmåltider.

Partiet håller fram sina strider för medborgerliga rättigheter för minoriteter, solidaritet och välfärd – med president Barack Obamas vårdreform som fortsättning på tidigare milstolpar som pensioner, äldreomsorgen, rösträttslagar etc.

Partisymbolen är en åsna, ända sedan 1800-tals-presidenten Andrew Jackson beskrevs som **a jackass** av motståndarna men anammade den envisa åsnan i sin kampanjpropaganda – och segrade.

Republikaner har länge försökt att tvätta bort ordet **democratic** med den innebörd det har och benämner istället partiet **Democrat Party**, något som inte tas väl upp bland demokrater.

I det demokratiska partiet råder sedan länge starka spänningar mellan progressiva och mer mitten-orienterade falanger. Under mitten av 2010-talet samlade senatoren Bernie Sanders (etikett independent men röstar med demokraterna) enorma folkskaror till sina kampanjmöten med budskap om större ekonomisk och social rättvisa samt högre skatter för miljonärer och miljardärer. En positivare inställning till socialismen eller snarare socialdemokratin märktes, särskilt bland unga. President Joe Biden rörde sig åt vänster i flera frågor i valrörelsen 2020, däribland klimatet, efterskänkning av studielån och översyn av polismetoder, men kompromisade sedan som den realpolitiker han varit.

Sajt: democrats.org

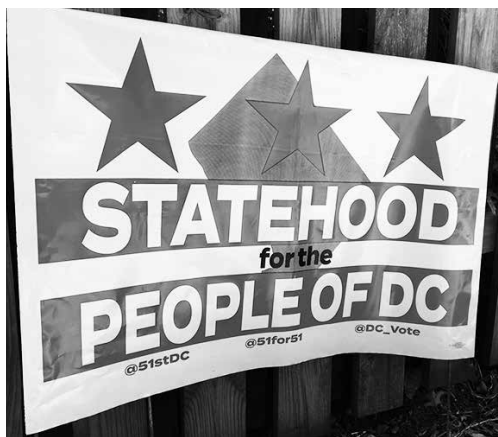
Departments – departement, ministerier. Se: **Presidenten.**

Disenfranchisement – ”utestängning”. Begrepp i debatten om val och rösträtt, där t.ex. människor som dömts för brott stryks från röstlängden i många delstater. Historiskt tillämpades en rad metoder för att **disenfranchise** svarta, t.ex. läskunnighetstester.

District of Columbia - DC. I författningen fastställs att den federala regeringen ska lyda under kongres-

sen och ha ett eget säte. Men dagens över 700 000 invånare tycker att de bor i en vanlig storstad, inte i grundlagsfädernas vision av en **federal town**. Området styckades av från Maryland och Virginia 1790 och då var befolkningen på 3000 personer för liten för att DC skulle bli en delstat. DC har visst självstyre via lagen **Home Rule Act**, från 1973, samt en icke röstberättigad ledamot i representanthuset.

Kampanjer för att göra DC till en delstat har alltid misslyckats, men medborgarrättsgrupper ger inte upp och skissar på författningstexter och tänkbara namn som **Douglass Commonwealth** eller **New Columbia** på denna i så fall 51:a delstat. På bilar-
nas registreringsskyltar finns en variant av parollen som skanderades i de brittiska kolonierna i slutet av 1700-talet: **Taxation without Representation**, eller att invånarna betalar federal skatt men inte har samma politiska inflytande som t.ex. de glest befolkade Vermont och Wyoming. Borgmästaren

Plakat i en trädgård i DC där ägaren stödjer delstatsskap.

och stadsfullmäktige i DC stiftar lagar, beslutar om budget m.m. men lagarna måste godkännas av kongressen som också har sista ordet i budgetfrågor.

Det förefaller osannolikt att delstatskraven skulle gå igenom med tanke på den överväldigande demokratiska majoriteten i DC. Eller med andra ord, det skulle tillkomma två nya senatorer och en ny kongressledamot i det partiblocket.

Bakgrund: dccouncil.gov/dc-home-rule/

Delstatskampanjsajt: dcstatehoodcoalition.org/what-s-the-51st-state/

DIA – se: underrättelsetjänsterna.

Divided government. Läge där ena partiet kontrollerar den verkställande makten (president, guvernör) och det andra den lagstiftande makten (kongressen, delstatsparlamentet). Det är förhållandevis vanligt och bidrar till att de politiska församlingarna inte alltid får så mycket utträttat.

Dixiecrats. En sammanslagning av **Dixie**, det vill säga sydstaterna, och **Democrat**. Myntades efter den grupp sydstatsdemokrater som bröt sig ur partiet 1948 i protest mot en valplattform med sikte på rasintegration som president Harry Truman lagt fram. Ledarfigur blev South Carolina-politikern Strom Thurmond som kandiderade för **States' Rights Democratic Party** i presidentvalet 1948. Han segrade i fyra delstater och fick över en miljon röster men kunde inte besegra Truman. 1964 bytte Thurmond som nu satt i senaten parti och var republikan under resten av sin långa karriär. Efter

Dixiekraternas parti-
flagga med korset i
sydstatsflaggan.

denne sydstatsrasists död avslöjades att han som 22-åring gjort ett svart hembiträde med barn och sedan bidragit till dotterns utbildning.

Valplattform: presidency.ucsb.edu/documents/platform-the-states-rights-democratic-party

DNC, Democratic National Committee – demokratiska partiets ledning. Består av ordförandena och vice ordförandena i delstatsavdelningarna. Grundades 1848. Huvudkontor i Washington men numera på annan adress än i kontorsfastigheten Watergate där inbrottet som ledde till Richard Nixons fall ägde rum. I uppgifterna ingår att organisera partikonventen, främja partiets idéer, samla in kampanjmedel – men framför allt att välja in partiets kandidater på olika nivåer. DNC-ordföranden fungerar som partiledare om en republikan sitter i Vita huset.

Sajt: democrats.org/

Dog-whistle. Bokstavligen hundvisselpipa, men i överförd bemärkelse hur politiker medvetet vänder sig till en viss grupp som uppfattar vissa budskap – rasistiska, kvinnofientliga eller diskriminerande – via vissa signaler.

Do-nothing Congress. Harry Trumans slagord i presidentvalskampanjen 1948. Han hävdade att republikanerna inte gjort något för att hjälpa folk att klara högre priser och bostadsbrist. Historiker påpekar att kongressrepublikanerna visst klubbat många beslut men att Truman egentligen avsåg sitt program **Fair Deal**. På valkvällen utropades republikanen Thomas Dewey till segrare, men Truman vann faktiskt. Uttrycket används fortfarande.

Dödsstraffet – death penalty. Det slutgiltiga straffet som utdöms i fler än hälften av alla delstaterna och den federala staten, trots förbudet i författningen mot ”grym och sällsynt bestraffning”. Har ifrågasatts mer på senare år när ny dna-teknik visat att oskyldiga dömts, att livstidsstraff utan möjlighet till frigivning blivit ett alternativ och att en debatt tilltagit om plågsamma avrättningsmetoder.

Under en kort period på 1970-talet hade HD fastslagit att dödsstraffet faktiskt stred mot författningen, men det beslutet revs upp 1976.

Sedan dess har närmare 1600 människor avrättats, mer än tre fjärdedelar i sydstater och flest i Texas, Oklahoma, Virginia och Florida. I de flesta av de 27 delstaterna med dödsstraff krävs enhälliga jurybeslut men efter en lagändring i Florida 2023 som den republikanske guvernören Ron DeSantis undertecknade sänktes ribban till lägsta nivån i landet, det räcker med att 8 av 12 är för.

Andelen svarta som avrättats eller sitter på **death row** är betydligt högre än afrikanamerikanernas andel av befolkningen. Statistik visar att vita